

Olovlig stridsåtgärd. Ett renhållningsföretag har begärt att renhållningsarbetarna ska medverka vid en inventering av samtliga nycklar till bolagets trakter (sophämtningsområden). Sedan bolaget genomfört nyckelinventeringen under två dagar har arbetstagarna den tredje dagen inte utfört något arbete och arbetsledarna har låst in nycklarna. Arbetsdomstolen har kommit fram till att det har varit fråga om en arbetsnedläggelse från arbetstagarnas sida i syfte att få bolaget att upphöra med inventeringen, och att detta utgjort en olovlig stridsåtgärd. Därtill fråga om ett stort antal sjukanmälningar och uppsägningar varit led i stridsåtgärden samt om det allmänna skadeståndets storlek.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2018-03-07
StockholmDom nr 14/18
Mål nr A 94/17**KÄRANDE**

Biltrafikens Arbetsgivareförbund, Box 5384, 102 49 Stockholm
Ombud: chefsjuristen Jan Bergman och arbetsrättsjuristen Tina Nordenbrink, Transportföretagen TF AB, Box 5384, 102 49 Stockholm

SVARANDE

1. Svenska Transportarbetareförbundet, Box 714, 101 33 Stockholm
2. 49 arbetstagare vid RenoNorden AB, se domsbilaga 1 (uteslutes här)
Ombud för 1 och 38 arbetstagare enligt domsbilaga 1: förbundsjuristerna Sussanne Lundberg och Annett Olofsson, LO-TCO Rättskydd AB, Box 1155, 111 81 Stockholm

SAKEN

olovlig stridsåtgärd

Bakgrund

Mellan Biltrafikens Arbetsgivareförbund (BA) och Svenska Transportarbetareförbundet (Transport) gäller kollektivavtal, miljöarbetareavtalet. RenoNorden AB (RenoNorden) är medlem i BA. De 49 arbetstagarna var i juli 2017 anställda hos RenoNorden. De flesta av dem är medlemmar i Transport.

Parterna är överens om att de 49 arbetstagarna inte utförde några arbetsuppgifter den 5 juli 2017. Den 5 och 6 juli hölls överläggningar mellan arbetsgivar- och arbetstagar- och arbetsgivar- och arbetstagar- sidan, varefter det antecknades att anställd personal genomförde en strejk och att arbetsgivaren krävde att samtliga omgående skulle återgå i arbete. Det antecknades också att parterna inte hade kommit fram till någon lösning på den uppkomna situationen.

Enligt BA har arbetstagarna deltagit i en olovlig stridsåtgärd med start den 5 juli 2017. Enligt Transport och de arbetstagare som förbundets ombud företräder (Transport och medparter) är det RenoNorden som har förhindrat arbetstagarna från att utföra sitt arbete.

BA väckte den 7 juli 2017 talan mot Transport och arbetstagarna och gjorde gällande att arbetstagarna deltog i en olovlig stridsåtgärd enligt 41 och 42 §§ medbestämmandelagen.

Efter yrkande om interimistiskt beslut från BA ålade Arbetsdomstolen den 14 juli 2017 de arbetstagare som då hade delgetts stämning och som inte hade kommit in med läkarintyg efter sjukanmälan att återgå till arbetet.

Samtliga arbetstagare, vars anställningar inte upphört, har numera återgått i arbete.

Twisten gäller om arbetstagare vid RenoNorden med start den 5 juli 2017 vidtagit en olovlig strejk samt om de 49 arbetstagarna i så fall deltagit i den och därför ska betala skadestånd till RenoNorden.

Yrkanden m.m.

BA har yrkat att Arbetsdomstolen ska

1. förklara att strejken vid RenoNordens anläggning i Älvsjö med start den 5 juli 2017 var otillåten och i strid med 41 och 42 §§ medbestämmandelagen, samt

2. förplikta var och en av arbetstagarna som anges i domsbilaga 1 att till RenoNorden betala allmänt skadestånd med 5 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker.

Transport och medparter har bestritt talan i dess helhet. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att arbetstagarna har deltagit i en olovlig stridsåtgärd har de yrkat att skadeståndet ska jämkas, i första hand till noll. Sättet att beräkna räntan har vitsordats.

M.B. och R.R. har bestritt skadeståndsyrkandet.

Övriga arbetstagare har inte avgett någon inställning.

BA och Transport har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

BA

Sammanfattning av grunderna

Mellan RenoNorden och Transport gäller kollektivavtal och det råder därför fredsplikt hos bolaget. Den 5 juli 2017 bestämde sig arbetstagarna gemensamt för att lägga ner arbetet, utan att åtgärden beslutats i behörig ordning av Transport. Den 7 juli eller dagarna i anslutning till detta datum sjukanmälde sig 35 av arbetstagarna och den 12 juli eller dagarna precis före eller efter sade mer än 33 av dem upp sig från sina anställningar.

Genom arbetsnedläggelsen samt sjukanmälningarna och uppsägningarna – som var gemensamt beslutade och led i den pågående stridsåtgärden – har arbetstagarna deltagit i en olovlig stridsåtgärd. Transports medlemmar har

härigenom brutit mot 41 § medbestämmandelagen och övriga arbetstagare har brutit mot 42 § tredje stycket medbestämmandelagen. Till följd av detta är samtliga arbetstagare skyldiga att betala skadestånd till RenoNorden för brott mot medbestämmandelagen.

Närmare om bakgrunden till tvisten och händelseförloppet

Den 5 juli 2017 bestämde sig arbetstagarna hos RenoNorden att lägga ner arbetet. Skälet till arbetsnedläggelsen var ett missnöje dels med en begäran att arbetstagarna skulle hjälpa till att märka alla nycklar till soprummen, dels med en ny lönomodell som RenoNorden ville införa.

RenoNorden är enligt avtal med Stockholm Vatten skyldigt att genomföra en nyckelinventering. Måndagen den 3 juli 2017 inledde RenoNorden en sådan inventering. Arbetstagarna hade i slutet av juni fått besked om att inventering skulle genomföras. Beskedet var ingen överraskning. Redan i maj 2017 hade RenoNorden meddelat arbetstagarna att nyckelinventering skulle genomföras, hur den skulle gå till och vad som förväntades av respektive arbetstagare. Vidare diskuterades vid tiden för arbetsnedläggelsen hur ett framtida lönesystem kunde se ut. RenoNordens önskemål var att arbetstagarna skulle arbeta ytterligare fem timmar i veckan. Den 31 maj kom RenoNorden med ett förslag till en ny lönomodell och i början av juni hölls ett informationsmöte med arbetstagarna angående den planerade traktindelingen och förslaget om lönomodell.

Skälet till att arbetstagarna inte arbetade den 5 juli var inte att nycklarna var inlåsta. Nycklarna är alltid inlåsta nattetid, men arbetsledare låser upp nyckelskåpen på morgonen. Ingen av arbetstagarna ville på morgonen den 5 juli komma in och hämta de tillgängliga nycklarna. De meddelade arbetsledningen att de vägrade utföra något arbete om inte RenoNorden tog tillbaka sin begäran att arbetstagarna skulle medverka vid nyckelinventeringen och avstod från sina planer på att införa ett nytt lönesystem. Beskedet uttalades i påtryckningssyfte och accepterades inte av RenoNorden. På grund av detta blev inget arbete utfört den 5 och 6 juli.

Överläggning enligt 43 § medbestämmandelagen skedde med Transport den 5 och 6 juli, men man kom inte fram till någon lösning i samförstånd. Överläggningen påkallades av RenoNorden och syftet var att få arbetstagarna att återuppta arbetet. Vid överläggningen var de som deltog överens om att det pågick en olovlig stridsåtgärd och BA har fått uppgift om att Transport uppmanade arbetstagarna att återgå till arbetet.

RenoNordens företrädare uttryckte sig inte under överläggningen på ett sådant sätt att arbetstagarna hade anledning att uppfatta det som att de var skilda från sina anställningar. När en arbetstagare frågade om han var avskedad fick han tvärtom beskedet att han inte var avskedad. Trots detta sprang en arbetstagare ut till övriga och sade att han var avskedad. När RenoNorden fick kännedom om att det fanns ett rykte om att arbetstagarna

blivit avskedade skickade bolaget den 6 juli ett sms till alla arbetstagare med information om att ingen var uppsagd eller avskedad.

Även den 7 juli befann sig många arbetstagare på arbetsplatsen. Då sjukanmälde sig 29 arbetstagare och ytterligare sex personer sjukanmälde sig dagen innan eller dagarna efter. De som sjukanmälde sig angav olika skäl. En del angav psykisk arbetsförmåga, men ett stort antal angav fysiska besvär. Att dessa sjukdomar skulle sammanfalla i tid är så osannolikt att det kan bortses ifrån.

Den 12 juli sade 65 arbetstagare upp sig med sista anställningsdag den 11 augusti. Bland dessa fanns 33 av de instämnda arbetstagarna. Ytterligare några sade upp sig dagen före eller efter. Med några få undantag utförde ingen av dem något arbete fram till sista anställningsdag.

Såväl sjukanmälningarna som uppsägningarna var ett led i stridsåtgärden. Åtgärderna hade beslutats vid stormöten. Uppsägningarna skedde som påtryckningsåtgärd och i syfte att skada RenoNorden. Även sjukanmälningarna skedde i påtryckningssyfte och ska betraktas som en förtäckt olovlig stridsåtgärd, förutom avseende de arbetstagare som styrkt nedsatt arbetsförmåga genom läkarintyg.

Även andra ageranden talar för att det var fråga om en olovlig stridsåtgärd. I samband med att arbetstagarna sade upp sig fälldes uttalanden om att man skulle knäcka RenoNorden och se till att bolaget gick i konkurs. De arbetstagare som återgick i arbete utsattes för trakasserier, hot och uppmaningar i brev, sms och anslag, allt i syfte att få dem att sluta arbeta. Merparten av breven och meddelandena kan inte knytas till någon specifik person, men visar på de uppfattningar och känslor som fanns bland de strejkande. En arbetstagare skickade den 20 juli 2017 sms till arbetstagare som tagit avstånd från strejken och uppmanade dem att inte arbeta samt påpekade att det var enda sättet att få behålla den s.k. bilaga C, dvs. den lönebilaga i riksavtalet som innehåller det poängsystem som RenoNorden önskade frigöra sig från. Från en annan arbetstagares konto på Messenger skickades ett argt meddelande till en arbetstagare som tagit avstånd från strejken. Brev med samma innehåll skickades till samtliga som tagit avstånd från strejken. Även i intervjuer som media gjort med flera av de instämnda arbetstagarna framkom uppgifter som talar för att det var fråga om en stridsåtgärd.

BA, Transport och de arbetstagare som var närvarande vid Arbetsdomstolens sammanträde den 14 juli var överens om att det pågick en olovlig stridsåtgärd sedan den 5 juli. Inte förrän långt senare under förberedelsen av målet har Transport och medparter gjort gällande att det var arbetsgivaren som förvägrade arbetstagarna att arbeta. Den ändrade inställningen saknar trovärdighet.

Angående nyckelinventering och tolkningsföreträde

Transport har inte vid MBL-förhandlingen den 27 september 2016 lagt något tolkningsföreträde enligt 34 § medbestämmandelagen avseende nyckelinventering såsom den skulle genomföras i början av juli 2017. Detta är en efterhandskonstruktion.

Vid tidpunkten för förhandlingen den 27 september 2016 förelåg inte tvist angående viss arbetskyldighet. Bolaget aviserade ett kommande arbete i en generell fråga som inte var specificerad till vilka uppgifter som skulle utföras. Transport utövade inte tolkningsföreträde i frågan. I vart fall uttryckte Transport inte tydligt att tolkningsföreträde lämnades.

Det arbete som arbetstagarna beordrades att utföra med start den 3 juli 2017 innebar inte att dessa skulle utföra nyckelinventeringen, utan endast att arbetstagarna skulle arbeta på visst sätt som möjliggjorde för en extern part att göra inventeringen. Även om Transport skulle anses ha utövat ett tolkningsföreträde den 27 september 2016 omfattar det alltså inte det arbetssätt som arbetstagarna uppmanades att arbeta på med start den 3 juli 2017. Denna lösning hade Transports företrädare vidare inget att invända mot i anslutning till förhandlingen den 27 september 2016.

Transport företräddes av C.N. vid såväl förhandlingen den 27 september 2016 som överläggningen den 5 och 6 juli 2017. C.N. uttryckte inte någon gång under överläggningen att Transport tidigare hade utövat ett tolkningsföreträde eller att arbetstagarna inte skulle vara skyldiga att medverka till nyckelinventeringen på det sätt RenoNorden begärde.

De olika arbetstagarnas deltagande i strejken

De dagar BA gör gällande att de enskilda arbetstagarna deltagit i strejken framgår av domsbilaga 2 (uteslutes här). De arbetstagare som inte har arbetat ska anses ha deltagit i strejken om de inte kunnat styrka nedsatt arbetsförmåga med läkarintyg, haft planerad semester, varit hemma för vård av barn eller liknande. En sjukanmälan har inte godtagits som bevis på att personen inte deltagit i strejken. De som har sjukanmält sig har förelagts att komma in med förstadagsintyg. RenoNorden har godtagit läkarintyg som bevis på sjukdom.

Att vissa arbetstagare deltog vid överläggningen den 5 och 6 juli medför inte att dessa inte ska anses ha deltagit i stridsåtgärden. När överläggningen inleddes på eftermiddagen den 5 juli hade strejken pågått sedan i vart fall kl. 06.00 och överläggningen inleddes efter lunch. Även med Transports synsätt har arbetstagarna deltagit i strejken under större delen av sin arbetsdag. Därtill var det endast J.S. och F.A. som hade förtroendeuppdrag för Transport, varför övriga inte kan anses ha representerat Transport i överläggningen. De arbetstagare som deltog i överläggningen synes snarare ha varit anförare av de strejkande. Ingen av de närvarande arbetstagarna kan alltså undgå ansvar för deltagande i den olovliga konflikten.

Kravet på förstadagsintyg

Enligt miljöarbetareavtalet gäller att om en arbetstagare inte efterkommer en begäran om s.k. förstadagsintyg så behöver arbetsgivaren inte betala sjuklön för den sjuklöneperiod under vilken läkarintyg saknas. I transportavtalet, som även det gäller mellan BA och Transport, finns en bestämmelse med samma innehåll. Bestämmelsen infördes 2011. Även före 2011 hade arbetsgivaren rätt att begära förstadagsintyg, men det var en ordningsregel som inte påverkade rätten till sjuklön om arbetsgivarens anmodan inte efterlevdes. Från och med 2011 måste arbetsgivaren ha skäl för att begära in förstadagsintyg och arbetsgivaren är inte skyldig att betala sjuklön om läkarintyg saknas.

Den nuvarande lydelsen i miljöarbetareavtalet utesluter att arbetsgivaren godtyckligt, i trakasserande eller annat otillbörligt syfte begär förstadagsintyg. En begäran bör alltså kunna motiveras utifrån någon form av objektiva godtagbara skäl. Dessa skäl är inte identiska med de som följer av sjuklönelagen.

Efter att överläggningen avbrutits den 6 juli 2017 valde ett drygt 40-tal arbetstagare att inte återgå i arbete. Av dessa valde drygt 30, dvs. ca 75 procent, att sjukanmäla sig fr.o.m. den 7 juli och ytterligare några fr.o.m. den 11 juli. Sett till det stora antalet sjukanmälningar och då dessa sammanföll med strejken hade RenoNorden befogad anledning att misstänka att arbetstagarna missbrukade rätten att sjukskriva sig och uppbära sjuklön. Med hänsyn till detta hade RenoNorden skäl enligt miljöarbetareavtalet att begära förstadagsintyg av dem.

Det vitsordas att det inte var möjligt för arbetstagarna att få förstadagsintyg från Previa. Detta berodde dock inte på något förhållande som RenoNorden rådde över.

Skadeståndets storlek

Stridsåtgärden har utövats i påtryckningssyfte för att RenoNorden inte ska vidta förändringar i lönesystemet och inte kräva att arbetstagarna hjälper till med den identifiering av nycklar som RenoNorden fått i uppdrag av Stockholm Vatten att genomföra. RenoNorden drabbades av stora intäktsbortfall till följd av strejken. Bolaget får bara ersättning av Stockholm Vatten för det avfall som faktiskt hämtas och bolaget hade även betydligt ökade kostnader för anlitan av entreprenörer, inhyrning av personal, över-tidsarbete m.m. RenoNorden riskerade vidare kännbara viten från Stockholm Vatten till följd av att bolaget inte fullgjorde sina åtaganden enligt kontrakten och tredje man riskerade i längden allvarliga störningar.

Det finns inte skäl att jämka skadeståndet på grund av att arbetsgivaren har ifrågasatt att arbetstagarna missbrukat rätten till sjukskrivning eller att nyckelinventeringen inleddes på sommaren. En arbetsgivare ska inte behöva tåla den typen av inskränkning i arbetsledningsrätten för att motparten ska

respektera fredsplikten. Vidare kunde inventeringen inte skjutas upp, då RenoNorden hade ett åtagande att uppfylla senast i samband med att vissa trakter (sophämtningsområden) skulle övertas av en annan entreprenör fr.o.m. den 1 oktober 2017.

Skadeståndets storlek bör därför bli högre än det normala skadestånd om 2 000 kr i 1992 års penningvärde som följer av tidigare praxis. Arbetstagare som deltagit i en kollektivt beslutad arbetsnedläggelse ska inte åläggas skadeståndsansvar i varierande grad beroende på hur länge de deltagit, utan huvudregeln är att alla ska behandlas lika. Med undantag för några få arbetstagare som återgick i arbete i nära anslutning till att strejken inleddes, har ingen aktivt tagit avstånd från den.

Transport och medparter

Sammanfattning av grunderna

Arbetstagarna vid RenoNorden har inte vidtagit någon olovlig stridsåtgärd och de har heller inte deltagit i någon sådan. Orsaken till att de inte kom att utföra arbete fr.o.m. den 5 juli 2017 var att RenoNorden låste in nycklarna till sopbilar och trakter sedan RenoNorden och arbetstagarna inte kunnat nå en lösning på en konflikt om arbetstagarnas skyldighet att utföra nyckelinventering, som den aktuella veckan endast berörde tre arbetstagare. Arbetstagarna har varit beredda att arbeta med sina vanliga arbetsuppgifter, men inte att medverka vid nyckelinventeringen. Eftersom Transport hade lagt ett tolkningsföreträde, var arbetstagarna inte skyldiga att medverka vid nyckelinventeringen. I vart fall hade de befogad anledning att anta att de inte hade sådan skyldighet.

För det fall Arbetsdomstolen skulle komma fram till att arbetstagarna deltagit i en olovlig stridsåtgärd har de inte deltagit i den omfattning som BA har gjort gällande. Varken uppsägningar eller sjukanmälningar är att betrakta som olovliga stridsåtgärder. Uppsägningarna skedde för att de som sade upp sig ville avsluta sina anställningar. De som sjukanmälde sig gjorde detta på grund av nedsatt arbetsförmåga bl.a. för att de mådde mycket dåligt av den uppkomna situationen. De flesta styrkte sin nedsatta arbetsförmåga med läkarintyg.

För det fall Arbetsdomstolen skulle komma fram till att arbetstagarna deltagit i en olovlig stridsåtgärd överstiger det yrkade beloppet mycket det normala skadeståndet om 2 000 kr. Vidare ska beaktas att RenoNorden låste in nycklarna och vägrade låta arbetstagarna arbeta, att bolaget begärde förstadagsintyg utan stöd och uttryckte sig så att vissa arbetstagare trodde att de var eller skulle bli avskedade. Det finns därför skäl att jämka skadeståndet till noll eller kraftigt sätta ner det.

Närmare om bakgrunden till tvisten och händelseförloppet

Första veckan i juli 2017 krävde RenoNorden att vissa arbetstagare skulle medverka vid en nyckelinventering. Frågan hade tidigare diskuterats vid RenoNorden. Den 27 september 2016 hade en förhandling hållits mellan bolaget och Transport, där parterna bl.a. diskuterade om nyckelinventering omfattades av miljöarbetareavtalet. Förhandlingen avslutades i oenighet och Transport lade ett tolkningsföreträde. Därefter hände ingenting i frågan. Transport och arbetstagarna trodde därför att RenoNorden hade accepterat Transports uppfattning.

Under våren 2017 satte RenoNorden upp ett personalmeddelande angående nyckelinventering på en anslagstavla, men av det meddelandet framgick inte när inventeringen skulle äga rum. Arbetstagarna satte då omedelbart upp ett meddelande med information om att det inte ingick i arbetsskyldigheten att medverka vid nyckelinventering.

Tre arbetstagare blev den 3 juli 2017 beordrade att genomföra nyckelinventering. Detta kom som en total överraskning för arbetstagarna och Transport. De tre arbetstagarna motsatte sig att utföra uppgiften, men efter timplånga diskussioner gav de med sig. Inventering genomfördes den dagen och nästföljande dag.

På morgonen den 5 juli samlades arbetstagarna för att diskutera nyckelinventeringen, som antagligen skulle pågå en längre tid. Alla arbetstagare var överens om att de var villiga att utföra de vanliga arbetsuppgifterna. De hade däremot uppfattningen att nyckelinventering inte ingick i deras arbetskyldighet och att denna uppfattning stöddes av Transport. De var överens om att ingen av dem skulle medverka vid nyckelinventeringen i fortsättningen. Detta meddelade de arbetsledningen, som svarade med att hindra samtliga arbetstagare från att utföra sitt arbete genom att låsa in nycklarna till trakter och fordon. Det bestrids att arbetstagarna bestämde sig för att lägga ner arbetet. Möjligen var det fråga om en arbetsvägran avseende inventering från de arbetstagare som skulle inventera den dagen.

Konflikten handlade uteslutande om skyldigheten att utföra nyckelinventeringen. I denna fråga hade arbetstagarna stöd från Transport, som tidigare lagt tolkningsföreträde. I vart fall hade arbetstagarna fog för sin uppfattning att så var fallet. Det bestrids att frågan om missnöje med ett nytt lönesystem var uppe till diskussion i detta sammanhang, även om det vitsordas att det fanns ett missnöje bland arbetstagarna rörande frågan om det kommande lönesystemet.

Under överläggningen den 5 och 6 juli mellan RenoNorden, BA och Transport deltog utsedda arbetstagare och företrädare för Transport. Övriga arbetstagare hade endast kännedom om att det pågick diskussioner med arbetsledningen om skyldigheten att utföra nyckelinventering. De hade inte förutsättningar att ta ställning till om det som utspelade sig var att klassifi-

cera som en stridsåtgärd och pratade bara om skyldigheten att utföra nyckelinventering. Överläggningen handlade uteslutande om skyldigheten att utföra inventeringen. Det faktum att nycklarna till bilar och trakter hade låsts in kom inte att beröras vid överläggningen. Den 5 juli uppgav C.N. att det var Transports uppfattning att arbetstagarna inte var skyldiga att inventera. Anledningen till att Transport vid överläggningen sade att parterna var överens om att det var fråga om en olovlig strejk var att Transport inte visste om att arbetstagarna ville arbeta men inte kunde för att nycklarna var inlåsta.

Den 6 juli kom arbetstagarna till arbetet och var ombytta, men fick inte arbeta på grund av att nycklarna var inlåsta. C.N. upprepade under överläggningen att arbetstagarna inte hade skyldighet att delta vid inventeringen. Vid slutet av överläggningen förklarade RenoNordens representanter att de skulle stämna arbetstagarna till Arbetsdomstolen och de uttryckte sig på ett sätt som arbetstagarrepresentanterna uppfattade som att de blev avskedade eller skulle komma att bli avskedade. Arbetsgivarparten svarade att det inte var klart än, men att de skulle få ett brev den följande veckan. Arbetstagarna blev chockade och gick ut och förklarade för sina arbetskamrater vad som hade sagts. Alla reagerade med bestörtning och de flesta tömde sina skåp och gick hem. Senare den dagen fick de ett sms från en arbetsledare med besked om att det hade skett ett missförstånd och att de inte var avskedade. Arbetstagarna uppfattade sms:et som att de skulle bli avskedade, eftersom de inte skulle kunna hitta en lösning på situationen.

Arbetstagarna var därefter frånvarande från arbetet av olika skäl. De sjukanmälda hade nedsatt arbetsförmåga på grund av olika sjukdomar, och alltså inte bara på grund av psykisk påfrestning med anledning av konflikten. Många sjukanmälde sig dock för att de mårde dåligt med anledning av det inträffade och då särskilt för att de var oroliga för sin framtid då de trodde att de hade förlorat sina arbeten. Uppsägningarna och sjukanmälningarna skedde inte som en kollektiv åtgärd i påtryckningssyfte. De som sade upp sig gjorde det individuellt för att de inte ville arbeta kvar och dessutom tyckte att det var bättre att säga upp sig än att avskedas, något de var övertygade om skulle hända inom kort om de inte accepterade att utföra nyckelinventeringen. Ingen av de som sade upp sig har återgått i anställning hos RenoNorden. De arbetstagare som sade upp sig valde att inte iaktta sin uppsägningstid. Konsekvensen av att inte iaktta uppsägningstiden är enligt 16 § 2 mom. miljöarbetareavtalet att arbetsgivaren är berättigad att dra av ett belopp motsvarande grundlönen för varje dag arbetstagaren inte har tjänstgjort. Under uppsägningstiden deltog de alltså inte i någon påstådd stridsåtgärd.

RenoNorden hade kunnat undvika konflikten genom att skjuta upp nyckelinventeringen till ett senare tillfälle i stället för att genomföra den under semestertider.

De sms som arbetsgivarparterna refererat till har skickats av en arbetstagare till en annan arbetstagare som – trots att han varit pådrivande i frågan om nyckelinventering den 5 juli – mycket snart accepterade RenoNordens ståndpunkt och återgick i arbete. Sms:et ger uttryck för att avsändaren kände sig sviken. Det berörda messengermeddelandet har inte skrivits av den aktuella arbetstagaren. Han har bara vidarebefordrat det från en kollega som inte är instämmd i målet till en av de anställda som återgått i arbete. Det är riktigt att ett av de i målet ingivna meddelandena vid något tillfälle suttit uppsatt på en sobbil, men det är inte någon av de instämmda arbetstagarna som satt upp det. Det vitsordas inte att övriga meddelanden har satts upp på en anslagsstavla vid en bensinmack. När det gäller massmedias bevakning och skrivelser om konflikten är deras benämning av situationen inte något som arbetstagarna kan lastas för.

Vid det särskilda sammanträdet i Arbetsdomstolen den 14 juli 2017 hade Transport inte haft möjlighet att inhämta fullmakter eller bilda sig en uppfattning om vad som hade hänt. Transport angav då tydligt att det kunde vitsordas att det förelåg kollektivavtal och att Transport – om det var fråga om en stridsåtgärd – inte i behörig ordning hade beslutat om den. Arbetsdomstolens slutsats, att Transport var enigt med BA att det förelåg en olovlig stridsåtgärd, var alltså inte något som Transport uttalade.

Angående nyckelinventering och tolkningsföreträde

Transport lämnade ett tolkningsföreträde enligt 34 § medbestämmandelagen vid förhandlingen den 27 september 2016, vilket framgår av förhandlingsprotokollet. Även RenoNorden har uppfattat att så var fallet. RenoNordens A.W. meddelade C.N. per telefon att bolaget inte avsåg att begära central förhandling i frågan. Arbetstagarna har varit medvetna om detta tolkningsföreträde.

Genom förhandlingen i september 2016 uppkom en tvist mellan RenoNorden och Transport om medlemmarnas arbetsskyldighet. Transport har hållit fast vid sin uppfattning i frågan om nyckelinventering i juli 2017 och det har stått klart för RenoNorden. Transports inställning ändrades inte av att inventeringen skulle ske på det sätt som nu gjordes, eftersom arbetstagarna skulle delta i nyckelinventeringen även med det upplägget. Arbetsledningens sätt att hindra samtliga arbetstagare från att arbeta med övriga arbetsuppgifter var en påtryckningsåtgärd för att få arbetstagarna att ge med sig avseende nyckelinventeringen.

Kravet på förstadagsintyg

RenoNordens krav på förstadagsintyg har inte stöd i lag eller kollektivavtal. Rätt att kräva förstadagsintyg enligt sjuklönelagen föreligger om det finns särskilda skäl, t.ex. upprepad korttidsfrånvaro. Kollektivavtalets regel om förstadagsintyg innebär inte en rätt för arbetsgivaren att när denne finner det påkallat begära ett sådant. Särskilda skäl har inte förelegat i detta fall. Förstadagsintyg kan vidare bara krävas för framtida sjukfrånvaro och ska

vara föranlett av arbetstagarens tidigare beteende. RenoNordens krav på förstadagsintyg var i strid med såväl sjuklönelagen och kollektivavtalet.

RenoNorden gav arbetstagarna instruktioner om hur de skulle gå till väga för att få ett förstadagsintyg via företagshälsovården, som emellertid vägrade att utfärda intyg. Bolagets underlåtenhet att göra det möjligt för arbetstagarna att få intyg därifrån framstår som anmärkningsvärd. Då det inte var möjligt för dem att få ett förstadagsintyg därifrån kontaktade de flesta arbetstagarna i stället vårdcentraler och fick intyg under veckan som följde.

Skadeståndets storlek

För det fall arbetstagarna har deltagit i en olovlig stridsåtgärd har deras handlande föranletts av RenoNordens agerande att låsa in nycklarna och meddela arbetstagarna att de skildes från sina anställningar. Med hänsyn till detta samt till RenoNordens krav på förstadagsintyg utan stöd i lag eller kollektivavtal finns skäl att jämka skadeståndet till noll eller att i vart fall kraftigt jämka det.

Det vitsordas inte att RenoNorden endast haft rätt till ersättning för de sopor som faktiskt hämtades eller att bolaget har ålagts eller kommer att åläggas viten från Stockholm Vatten. Sophämtningen hade vidare kunnat utföras utan problem om RenoNorden gått med på att skjuta upp diskussionen om nyckelinventeringen till efter semestrarna, då frågan hade kunnat hanteras i förhandlingar med Transport på ett mer ordnat sätt. Vidare vitsordas inte den av BA ingivna ekonomiska sammanställningen avseende påstådda merkostnader.

Om skadestånd ska dömas ut måste det ske en individuell prövning av var och en av de instämde arbetstagarna. De som har sjukskrivit och sagt upp sig kan inte anses ha deltagit i någon stridsåtgärd. Inte heller de arbetstagare som deltagit i överläggningen och Arbetsdomstolens sammanträde i juli kan då anses ha deltagit i någon stridsåtgärd. Arbetstagarnas individuella deltagande – om Arbetsdomstolen kommer fram till att det varit fråga om en olovlig stridsåtgärd – framgår av domsbilaga 2.

Arbetstagare som inte företräds av Transport

De omständigheter som M.B. och R.R. har åberopat till stöd för att de motsatt sig att betala skadestånd till RenoNorden framgår av domsbilaga 2.

Övriga arbetstagare har inte hörts av.

Utredningen i målet

Arbetsdomstolen har hållit huvudförhandling i målet. Vid denna har på begäran av arbetstagsidan förhör hållits med arbetstagarna J.S., F.A., S.L.,

J.A., J.J., R.R. och M.B., samt med tidigare förbundsordföranden L.L., avdelningsombudsmannen C.N. samt T.S., som tidigare var arbetstagare vid RenoNorden och förhandlingsombud för Transport.

På begäran av BA har förhör hållits med tidigare vd:n i BA P.J., förhandlingschefen och vice vd:n i BA A.N., avdelningschefen J.K., regionchefen M.T., ekonomichefen A.R. och förhandlaren vid Transportföretagens regionkontor i Stockholm H.J.

Parterna har även åberopat skriftlig bevisning. På BA:s begäran har tre nyhetsinslag från juli 2017 spelats upp.

Domskäl

Twisten

Av 41 § medbestämmandelagen framgår – såvitt här är av intresse – att arbetsgivare och arbetstagare som är bundna av kollektivavtal inte får vidta eller delta i en stridsåtgärd, om åtgärden inte i behörig ordning har beslutats av organisation som träffat kollektivavtalet. En stridsåtgärd som vidtagits i strid med 41 § medbestämmandelagen betecknas som olovlig. Om någon har vidtagit en olovlig stridsåtgärd, får ingen annan delta i den (42 § tredje stycket medbestämmandelagen).

I målet är för det första tvistigt om arbetstagare vid RenoNorden med början den 5 juli 2017 har vidtagit en stridsåtgärd.

Om Arbetsdomstolen skulle finna att arbetstagare som är medlemmar i Transport har vidtagit en stridsåtgärd, är denna olovlig eftersom RenoNorden, genom medlemskap i BA, är bundet av kollektivavtal med Transport och Transport inte i behörig ordning beslutat om stridsåtgärden. Arbetstagare som deltar i en olovlig stridsåtgärd bryter mot medbestämmandelagen. Medlemmar i den avtalsslutande arbetstagarorganisationen bryter mot 41 § och övriga arbetstagare mot 42 § tredje stycket. Den som bryter mot medbestämmandelagen kan åläggas att betala allmänt skadestånd.

Arbetsdomstolen prövar först om arbetstagare vid RenoNorden vidtagit en olovlig stridsåtgärd. För det fall Arbetsdomstolen kommer fram till att så är fallet, kommer domstolen att pröva om och i vilken utsträckning arbetstagarerna deltagit i stridsåtgärden samt vilket skadestånd de som deltagit ska betala till RenoNorden.

Har arbetstagarerna vidtagit en olovlig stridsåtgärd?

Rättsliga utgångspunkter

Någon närmare definition av vad som avses med en stridsåtgärd finns inte i medbestämmandelagen eller dess förarbeten (se prop. 1975/76:105 bil. 1

s. 403). I 41 § medbestämmandelagen talas om arbetsinställelse (lockout eller strejk), blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd. Som en allmän utgångspunkt brukar framhållas att en stridsåtgärd förutsätter att en åtgärd vidtas, att denna har ett påtryckningssyfte (fackligt syfte) och att åtgärden vidtas i kollektiva former. I princip varje handling eller underlåtenhet, som en part vidtar och som är av en sådan beskaffenhet att den faktiskt kan inverka på motparten, kan vara en stridsåtgärd. Det avgörande för om en åtgärd ska betecknas som en stridsåtgärd eller inte är oftast i vilket syfte åtgärden har vidtagits. Om åtgärden t.ex. syftar till att utöva påtryckning i en rättstvist, att åstadkomma ändring i gällande avtal eller påverka innehållet i avtal som ännu inte träffats, är det fråga om en stridsåtgärd (jfr 41 § medbestämmandelagen). En stridsåtgärd behöver inte beslutas av en organisation. Det kan även vara fråga om t.ex. ett gemensamt agerande av en grupp av arbetstagare vilket föregåtts av ett visst mått av samråd, under förutsättning att det finns ett sådant gemensamt syfte som nyss beskrivits (se t.ex. AD 1993 nr 3). Eftersom det är mycket lättare för en part att visa att motparten vidtagit en viss åtgärd än att bevisa vad denne har åsyftat med åtgärden i fråga, är kraven på den bevisning som behövs för att visa vilket syfte som legat bakom en åtgärd inte lika höga som när det är fråga om bevisning om att en viss åtgärd faktiskt har vidtagits (se AD 2005 nr 88 och AD 1978 nr 93).

Om en grupp arbetstagare gemensamt beslutar att lägga ner arbetet utgör detta i princip en stridsåtgärd, om det sker i ett gemensamt syfte att utöva påtryckning på arbetsgivaren. I förarbetena till medbestämmandelagen uppmärksammades att bedömningen av om en vägran att utföra visst arbete utgör en stridsåtgärd kan påverkas av regeln om s.k. tolkningsföreträdare i 34 § medbestämmandelagen. Om en kollektivavtalsbunden arbetstagarorganisation beslutar att utnyttja tolkningsföreträdet är en arbetsvägran i enlighet med detta beslut inte en stridsåtgärd, om det inte finns något lag- eller avtalsstridigt syfte bakom beslutet eller arbetsvägran. Om däremot en grupp arbetstagare gemensamt vägrar att utföra arbete utan sin organisations stöd därför att de anser sig inte vara arbetskyldiga, är detta i princip att bedöma som ett brott mot 41 § första stycket första punkten. Se prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 404.

Frågan om det förhållandet att en grupp arbetstagare gemensamt bestämmer sig för att säga upp sig kan anses utgöra en stridsåtgärd har berörts både i förarbetena och rättspraxis. Av rättspraxis framgår att det inte är fråga om en stridsåtgärd när en grupp arbetstagare efter samråd beslutar sig för att sluta sina anställningar t.ex. för att de är missnöjda med lönen eller arbetsförhållandena i övrigt. I t.ex. AD 1935 nr 107 hade en grupp murare lämnat sina anställningar sedan de inte fått igenom sina avtalsstridiga lönekrav. Arbetsdomstolen fann att själva åtgärden att sluta arbetet inte vidtagits i påtryckningssyfte, utan för att murarna skulle skaffa sig annat arbete. Däremot är det fråga om en stridsåtgärd om en grupp arbetstagare efter tyst eller uttrycklig överenskommelse säger upp sig i syfte att t.ex. framtvinga högre lön (AD 1949 nr 2). Frågan om uppsägningar vidtagits i syfte att påverka

arbetsgivaren eller att lämna anställningen får bedömas mot bakgrund av förhållandena i enskilda fallet. Se t.ex. AD 1946 nr 1. Jfr t.ex. AD 1976 nr 130. Se även prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 404.

Händelseförloppet fram till konflikten

För att Arbetsdomstolen ska kunna ta ställning till om arbetstagarna vid RenoNorden vidtagit en stridsåtgärd finns det skäl att beröra delar av vad som av utredningen framkommit om bakgrunden till konflikten.

Vid RenoNorden tillämpas premielön, dvs. ett sorts ackordssystem, som är möjligt enligt miljöarbetareavtalet. Premielönen bestäms väsentligen genom bilaga C i avtalet, som, såvitt framkommit, anger poäng för olika arbetsmoment, vilka i sin tur bestämmer lörens storlek. Som en följd härav har sophämtningen vid RenoNorden haft karaktären av beting där arbetstagarna har kunnat gå hem när de varit klara med hämtningen i sina respektive trakter (sophämningsområden).

RenoNorden ville frånga premielönesystemet och under 2017 fördes diskussioner mellan RenoNorden, Transport och företrädare för arbetstagarna om ett nytt lönesystem. Transport och arbetstagarna har starkt motsatt sig att premielönesystemet överges och framhållit att förändringen syftar till att sänka arbetstagarnas löner, skapa större trakter och förlänga arbetstiden.

Vid sophämtning använder arbetstagarna ett stort antal nycklar som går till fastigheter och utrymmen där sopor ska hämtas. Nycklarna som hör till varje trakt sitter samlade på en eller flera nyckelknippor som förvaras i ett låst skåp på RenoNordens depå. Arbetstagarna, som ofta har arbetat med sophämtning i samma trakter under många år, har skaffat sig en ingående kunskap om vilken nyckel som går till vilket utrymme.

Mellan RenoNorden, Transport och arbetstagarna har under lång tid förts diskussioner om att genomföra en inventering av nycklar där dessa märks upp med brickor och registreras. RenoNorden har framhållit att dess uppdragsgivare, Stockholm Vatten, har begärt att alla nycklar ska inventeras och gett bolaget instruktioner om hur en inventering ska gå till. Transport och arbetstagarna har hela tiden motsatt sig att utföra nyckelinventering. Arbetstagarna menar att deras kunskap om nycklarna är en upparbetad yrkeskunskap som de inte frivilligt vill dela med sig av, eftersom detta skulle göra dem mer utbytbara.

Den 27 september 2016 hölls en MBL-förhandling mellan RenoNorden och Transport vid vilken de bl.a. diskuterade nyckelinventeringen. Av förhandlingsprotokollet framgår att RenoNorden uppgav att Stockholm Vatten begärt att företag som har tillgång till nycklar ska göra en inventering av dessa och sedan återrapportera till staden, som ska upprätta ett digitalt nyckelregister för utrymmen där avfall hämtas. Det framgår även att det diskuterades om nyckelinventering omfattas av arbetstagarnas arbetskyldighet. Bakgrunden till diskussionen är att arbetstagarna arbetar på premielön och

att miljöarbetareavtalet innehåller regler om vad som gäller om arbetsgivaren ändrar arbetsmetoder eller liknande som påverkar arbetstagarnas produktionskapacitet. Om det införs metoder som minskar produktionskapaciteten, tar arbetet längre tid att utföra, utan att lönen ökar i motsvarande mån.

Det framgår av protokollet att RenoNorden ansåg att arbetstagarna enligt en viss bestämmelse i avtalet var skyldiga att utföra eller i vart fall vara behjälpliga med inventeringen, medan Transport ansåg att nyckelinventering var fråga om nya arbetsuppgifter, som inte omfattades av gällande avtal och därför inte kunde anses ingå i arbetstagarnas arbetsuppgifter enligt premielöneöverenskommelsen. Förhandlingen avslutades i oenighet beträffande denna fråga.

Parterna är oense om det som förevarit vid förhandlingen innebär att Transport lagt ett tolkningsföretråde enligt 34 § medbestämmandelagen, och vad tolkningsföreträdet i så fall skulle avse. Av skäl som framgår nedan behöver Arbetsdomstolen inte närmare ta ställning till frågan. Flera av dem som deltog vid förhandlingen har hörts i målet. Förhören ger sammantaget det bestämda intrycket att man vid förhandlingen inte närmare gjorde klart för sig hur nyckelinventeringen skulle gå till. Skulle uppmärkningen göras av arbetstagarna parallellt med att de hämtade soporna? Eller skulle det t.ex. gå till så att arbetstagarna skulle märka upp nycklarna efter att ordinarie arbete var utfört och mot särskild ersättning? Det sätt som respektive sida motiverat sin ståndpunkt tyder på att de tänkt sig att uppmärkningen skulle göras av arbetstagarna parallellt med att de hämtade soporna och alltså under tid de avlönades med premielön. Det finns i vart fall inga uppgifter i målet om att det vid förhandlingen sades något om hur frågan skulle bedömas om inventeringen genomfördes på det sätt som kom att ske i juli 2017, dvs. genom att inhyrd personal följde med arbetstagarna i bilarna när de hämtade sopor och att den inhyrda personalen successivt märkte upp nycklarna allteftersom de användes.

Av förhören med avdelningschefen på RenoNorden, J.K., och T.S., som företrädde Transport lokalt på bolaget, framgår att dessa i tiden efter förhandlingen har samtalat om nyckelinventering. T.S. har berättat att han var tydlig med att han ansåg att arbetstagarna varken var skyldiga eller ville märka upp eller vara behjälpliga med att märka upp några nycklar, men att arbetsgivaren själv kunde märka upp nycklarna. J.K. har berättat att de pratade om olika alternativ och att han förstod T.S. som att inventeringen kunde godtas så länge inte arbetstagarna själva gjorde dokumentationen, eftersom detta enligt honom var ett tjänstemannaarbete. Enligt Arbetsdomstolens mening finns det varken skäl att ifrågasätta att T.S. uttryckt sig i huvudsak som han berättat eller att J.K. av detta drog slutsatsen att det skulle gå att genomföra en nyckelinventering så länge inte arbetstagarna var de som märkte upp nycklarna.

Nyckelinventeringen påbörjades morgonen måndagen den 3 juli 2017 och inventeringen skulle inledningsvis göras i tre trakter. Tanken var – som redan berörts – att inhyrd personal skulle följa med i sopbilarna och att den inhyrda personalen skulle märka upp nycklarna allteftersom de användes. För att detta skulle gå att genomföra krävdes att arbetstagarna på olika sätt anpassade sitt sätt att arbeta, bl.a. genom att låta nycklarna sitta kvar i låset medan de tömde soporna.

Av förhören med J.K., Transports ombudsman C.N. och arbetstagaren J.S. framgår att arbetstagarna i vart fall veckan innan visste att inventeringen skulle påbörjas inom kort, även om de inte visste exakt tidpunkt eller vilka trakter som skulle omfattas. Av förhören med C.N. och J.S. framgår att J.S. i slutet av den veckan kontaktade C.N. och berättade att RenoNorden tänkte inleda nyckelinventeringen. C.N. skickade då protokollet från förhandlingen den 27 september 2016 där han menade att tolkningsföreträdet framgick. J.S. kopierade protokollet och lade det i postfacken för alla trakter för att informera övriga arbetstagare om att de inte var tvungna att medverka vid inventeringen.

Utredningen visar att de berörda arbetstagarna inte informerades om att inventeringen skulle börja förrän på måndag morgon. J.K. och regionchefen M.T. har lämnat svårförenliga uppgifter om hur de tre trakterna valdes ut. Av förhören med bl.a. J.S. framgår att de arbetstagare som skulle medverka i inventeringen ombads att stanna kvar på depån när övriga arbetstagare åkte ut för att påbörja arbetet, och att de först därefter informerades om inventeringen. Enligt Arbetsdomstolens mening finns det bl.a. med beaktande härav skäl att utgå från att RenoNorden medvetet genomförde starten av inventeringen på ett sätt som skulle undvika att arbetstagarna mobiliserade motstånd mot inventeringen.

Parterna är ense om att flera av de berörda arbetstagarna initialt motsatte sig att medverka vid inventeringen och att det fördes diskussioner mellan chefer och arbetstagare under morgonen och förmiddagen den 3 juli innan alla bilar som skulle inventera kom iväg. Av förhören framgår att J.S. hade kontakt per telefon med C.N. flera gånger under förmiddagen. C.N. har berättat följande. Han blev informerad om vad som hände och han var noggrann med att påpeka för J.S. att de skulle fortsätta att hämta sopor enligt poänglistan. J.S. berättade för honom att en extern person var med i bilen och att det fördröjde arbetet. C.N. uppfattade inte att den externa personen var ett säkerhetsproblem ur ett arbetsmiljöperspektiv och han sade till J.S. att de skulle fortsätta att arbeta. C.N. har inför Arbetsdomstolen förklarat att han inte sade till J.S. att det sätt som inventeringen genomfördes på omfattades av det lagda tolkningsföreträdet, utan att han kände att han var tvungen att tänka efter innan han för Transports räkning kunde komma med ett sådant påstående.

Inventeringen fortsatte under tisdagen den 4 juli.

Av det nu redovisade framgår, enligt Arbetsdomstolens mening, att Transport den 3 juli inte hävdade något tolkningsföreträde i förhållande till att arbetstagarna medverkade i nyckelinventeringen på det sätt som då var aktuellt.

Händelserna den 5 och 6 juli 2017

I Arbetsdomstolen har hållits förhör med ett stort antal personer som var närvarande på RenoNorden i Älvsjö under onsdagen och torsdagen den 5 och 6 juli 2017. Av förhören och utredningen i övrigt framgår att under stora delar av de två dagarna befann sig ungefär 50 arbetstagare i och utanför RenoNordens lokaler. Där befann sig även arbetsledning och administrativ personal samt, så småningom, representanter för BA, Transport och massmedia. En mängd samtal fördes i större och mindre grupper. Stämningen var spänd och ofta upprörd. En inledande anmärkning är att det, enligt Arbetsdomstolens mening, inte är något anmärkningsvärt att personer som iakttagit olika delar av ett så rörigt och oroligt skeende kan ha uppfattat vad som förevarit på olika sätt.

Frågan som Arbetsdomstolen i första hand har att ta ställning till är om arbetstagarna vid RenoNorden, som BA har gjort gällande, gemensamt bestämt att de inte skulle åka ut och hämta sopor om inte RenoNorden upphörde med den pågående nyckelinventeringen. Eller om arbetstagarna, som bl.a. Transport har gjort gällande, ansåg att de till följd av Transports tolkningsföreträde inte var skyldiga att medverka i nyckelinventeringen och att de därför gemensamt förklarade för arbetsledningen att de inte avsåg att medverka i inventeringen, varefter arbetsledningen förhindrade arbetstagarna från att hämta sopor genom att låsa in nycklarna till bilar och trakter.

Av förhören med personer som var på arbetsplatsen på morgonen den 5 juli har det framkommit att stämningen var spänd och upprörd och att massmedia tidigt var på plats och rapporterade. J.S. har berättat att när han kom till arbetsplatsen höll en grupp av arbetstagare en omröstning där de bestämde att de inte skulle medverka vid inventeringen. Enligt de hörda arbetstagarna förklarade de därefter för cheferna att de inte gick med på att delta i nyckelinventeringen men att de däremot ville arbeta med sina vanliga arbetsuppgifter, vilket cheferna besvarade med att samla in och låsa in alla nycklar så att ingen kunde utföra något arbete. I vilken utsträckning dessa uppgifter baseras på egna iakttagelser eller annat, har inte klarlagts i förhören. Enligt M.T. och J.K., som tillhörde arbetsledningen, var arbetstagarnas budskap att de inte tänkte hämta sopor förrän man enats om en lösning på nyckelinventeringen och att arbetsgivarrepresentanterna låste in nycklarna i skåpen igen när det stod klart att arbetstagarna inte tänkte åka ut och arbeta. Mot bakgrund av hur situationen beskrivits av de inblandade ifrågasätter Arbetsdomstolen inte att enskilda arbetstagare kan ha uppfattat situationen som att skälet till att de inte kunde arbeta var att nycklarna var inlåsta. Ingen av arbetstagarna har dock ens påstått att de tog kontakt med arbetsledarna eller cheferna och anmälde att de var villiga att åka ut och hämta sopor.

Genom arbetstagarnas och arbetsledningens uppgifter är det alltså klarlagt att företrädare för RenoNorden låste in nycklarna på morgonen den 5 juli. Det har dock lämnats olika uppgifter om vad som uttalades innan dess, varför övrig bevisning i den delen får avgörande betydelse för domstolens bedömning.

Av samstämmiga uppgifter och skriftlig bevisning är till en början följande klarlagt. En överläggning enligt 43 § medbestämmandelagen hölls den 5 och 6 juli. Vid överläggningen deltog företrädare för BA, RenoNorden, Transport och arbetstagarna. Protokollet från överläggningen skrevs av H.J., som företrädde BA, och justerades av C.N., som företrädde Transport. I protokollet anges bl.a. att parterna är eniga om att fredsplikt råder och att det är fråga om en olovlig stridsåtgärd samt att arbetsgivaren kräver att samtliga omgående återgår i arbete och att arbetsgivarparten kommer att kräva skadestånd, att ingen lön utgår under den olovliga strejken och att de anställda dessutom riskerar att avskedas om den uppkomna situationen får en lösning.

H.J. har berättat bl.a. följande. På morgonen den 5 juli ringde han upp RenoNorden sedan bolaget hade kontaktat BA för hjälp med anledning av att arbetstagarna vägrade att utföra sitt arbete. Vid tolvtiden skickade han en överläggningsframställning till C.N. och åkte därefter till RenoNorden. Under överläggningen klargjorde arbetstagarrepresentanterna att det fanns två huvudsakliga anledningar till att arbetstagarna inte arbetade, nämligen nyckelinventeringen samt att de var oroliga för lönesänkningar efter avslutade lönediskussioner. Det framgick att vägran handlade om att arbetstagarna ville behålla den makt som kunskapen om nycklarna gav. Det sades ingenting om något tolkningsföreträde. Arbetsgiversidan förklarade riskerna med att inte återgå i arbete och gav tre olika alternativ som arbetstagarnas representanter ville diskutera med kollegorna. Morgonen efter svarade arbetstagarna att RenoNorden antingen skulle stoppa nyckelinventeringen eller hålla löneförhandlingar före inventeringen.

C.N. har berättat bl.a. följande. På morgonen den 5 juli ringdes han upp av H.J. som ville att han skulle åka till RenoNorden och se till att arbetstagarna återgick i arbete. När en kollega och han kom till RenoNorden sade han åt arbetstagarna att de måste återgå i arbete och att konflikten skulle lösas vid förhandlingsbordet. Vid överläggningen framgick det att inventeringsfrågan var den springande punkten. Arbetstagarnas och hans uppfattning var att det inte ingick i arbetsskyldigheten att inventera nycklar, vilket han minns att han uttryckte vid minst ett tillfälle, medan arbetsgiversidan tyckte att inventeringen ingick i arbetsskyldigheten. Arbetstagersidans krav var att arbetstagarna överhuvudtaget inte skulle vara inblandade i inventeringen, dvs. att ingen skulle åka med dem i bilen. Han har varken anteckningar om eller en tydlig minnesbild av att någon berättat för honom att nycklar hade låsts in. Hans uppfattning vid överläggningen var att det pågick en olovlig stridsåtgärd. Utifrån de fakta som låg på bordet där och då syntes det inte vara något annat än det som står i protokollet.

Av protokollet från överläggningen samt H.J:s och C.N:s uppgifter måste det anses klarlagt att de som deltog vid överläggningen ansåg att det pågick en olovlig stridsåtgärd från arbetstagarnas sida, att arbetsgivarrepresentanterna klargjorde att de ville att arbetstagarna skulle återgå i arbete och att även C.N. hade sagt till arbetstagarna att de måste återgå i arbete. Det finns inget antecknat om att arbetstagarna skulle ha uppgett att anledningen till att de inte hämtade sopor var att nycklarna var inlåsta. C.N. har inte noterat eller kunnat minnas att något sådant framkom vid överläggningen. Inte heller av förhören med de arbetstagare som deltog i överläggningen har framkommit att de – när arbetsgivarsidan krävde att de skulle återgå i arbete – sagt något om att skälet till att de inte hämtade sopor var att RenoNorden hindrade dem från att arbeta genom att låsa in nycklarna. Vidare har J.S. i en intervju i tidningen Transportarbetaren den 5 juli 2017 sagt att Transport inte stödde den vilda strejken och att han hade bett alla att gå tillbaka till arbetet men att de vägrade, ett uttalande som han vid förhör bekräftat är korrekt citerat. Inte heller i övrig nyhetsrapportering som åberopats i målet har nämnts att RenoNorden skulle ha hindrat arbetstagarna från att hämta sopor genom att låsa in nycklarna.

Arbetsdomstolen kan alltså konstatera att det varken av överläggningsprotokoll, förhör eller artiklar och nyhetsinslag vid tidpunkten för händelsen, framkommit något som ger stöd för att det var arbetsgivaren som hindrade arbetstagarna att arbeta genom att låsa in nycklarna på morgonen den 5 juli. Arbetsdomstolens slutsats är därför att det är visat att en större grupp arbetstagare, varav åtminstone en del måste ha varit medlemmar i Transport, den 5 juli 2017 beslutade att helt lägga ner arbetet (dvs. att inte hämta sopor) i syfte att förmå RenoNorden att upphöra med nyckelinventeringen. Arbetstagare vid RenoNorden har alltså vidtagit en stridsåtgärd. Som tidigare konstaterats var åtgärden inte behörigen beslutad av Transport och därför olovlig. BA:s fastställelseyrkande ska därför bifallas på så sätt att Arbetsdomstolen förklarar att stridsåtgärden är olovlig enligt 41 § medbestämmandelagen.

Tolkningsföretråde?

Av förhören med de arbetstagare som deltog vid överläggningen framgår att dessa ansåg att de inte var skyldiga att medverka i nyckelinventeringen i den form som den då genomfördes. De ansåg även att de hade stöd av Transport för denna uppfattning. Det finns enligt Arbetsdomstolens mening inte skäl att ifrågasätta att arbetstagarna hyste denna uppfattning. Det är här tillräckligt att erinra om att det av förhören med J.S. och C.N. framgått att C.N. en knapp vecka tidigare skickat protokollet från den 27 september 2016 till J.S. som delat ut detta till övriga berörda arbetstagare.

Av förhöret med C.N. framgår att han måndagen den 3 juli inte var beredd att säga till J.S. att nyckelinventeringen såsom den då genomfördes omfattades av något tolkningsföretråde. Det har heller inte framkommit att C.N. eller någon annan behörig företrädare för Transport under

överläggningen gjort klart för företrädare för arbetsgivarsidan eller för arbetstagarna att dessa enligt avtal inte var skyldiga att medverka i nyckelinventeringen på det sätt som den då genomfördes. C.N. har också berättat att han uppmanade arbetstagare att återuppta arbetet onsdagen den 5 juli.

Enligt Arbetsdomstolens mening visar utredningen att Transport inte lagt något tolkningsföreträde enligt 34 § medbestämmandelagen och arbetstagarna har därför inte med hänvisning till ett tolkningsföreträde kunnat vägra att medverka vid nyckelinventeringen. Å andra sidan finns det inte skäl att ifrågasätta att arbetstagarna ansåg att de inte var skyldiga enligt avtal att medverka vid nyckelinventeringen och att de var av uppfattningen att Transport gjorde samma bedömning. Även med utgångspunkten att arbetstagarna ansetts sig ha stöd av sin fackförening för uppfattningen att de inte var skyldiga att medverka vid inventeringen, har detta inte berättigat dem att vägra utföra annat arbete för att utöva påtryckning på arbetsgivaren i denna fråga.

Diskussionen om avskedande

I slutet av överläggningen torsdagen den 6 juli uppkom en diskussion om arbetstagarna var eller skulle avskedas till följd av konflikten. De arbetstagare som deltog vid överläggningen har berättat att stämningen under slutet av överläggningen var upprörd och att de uppfattade H.J. som att bolaget bestämt sig för att avskeda dem till följd av att man inte kommit överens vid överläggningen. Även C.N. uppfattade saken på detta sätt. H.J. har berättat att han vid överläggningen var tydlig med att arbetstagarna riskerade att bli avskedade om de inte återgick i arbete, och att han, när han fick klart för sig att vissa ansåg sig ha blivit avskedade, dementerade detta.

Efter överläggningen berättade de arbetstagare som deltagit i denna för övriga arbetstagare att de hade blivit eller skulle bli avskedade. Flera arbetstagare tömde därefter sina skåp och bilar på personliga tillhörigheter.

Sedan RenoNorden fått klart för sig att många arbetstagare ansåg sig ha blivit avskedade skickade bolaget på eftermiddagen samma dag ett sms till de anställda i vilket det bl.a. förtydligades att ingen var avskedad samt att bolagets önskan och förhoppning var att arbetstagarna skulle avbryta strejken och återgå i arbete. Där angavs också att arbetstagarna riskerade att bli avskedade. Av allt att döma avsåg bolaget med detta att arbetstagarna skulle kunna komma att avskedas om de inte återgick i arbete. Flera arbetstagare har berättat att de valde att säga upp sig själva, eftersom de räknade med att annars bli avskedade.

Sjukanmälningar och s.k. förstadagsintyg

BA har anfört att drygt 30 arbetstagare sjukanmälde sig fr.o.m. fredagen den 7 juli och att ytterligare några sjukanmälde sig i början av den påföljande veckan. Denna uppgift har inte ifrågasatts av Transport och medparter.

BA har gjort gällande att arbetstagarnas sjukanmälningar den 7 juli och dagarna däromkring varit ett led i stridsåtgärden och att samtliga arbetstagare som inte kunnat uppvisa läkarintyg från första sjukdagen ska anses ha deltagit i strejken samtliga dagar som inte styrkts med läkarintyg.

Transport och medparter har anfört att sjukanmälningarna föranletts av sjukdom hos arbetstagarna och att de som sjukanmält sig inte kan anses ha deltagit i strejken fr.o.m. sjukanmälan, oavsett om läkarintyg kunnat uppvisas eller inte, samt att RenoNorden inte haft rätt att begära förstadagsintyg.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning i frågan om sjukanmälningarna varit ett led i stridsåtgärden.

Mot bakgrund av det mycket stora antalet sjukanmälningar, både procentuellt sett och i jämförelse med sjukfrånvaron samma period tidigare år, får det antas att sjukanmälningarna har föregåtts av samråd bland arbetstagarna och att det var fråga om en åtgärd som vidtagits i kollektiva former. Som tidigare konstaterats hade arbetstagarna redan lagt ner arbetet den 5 juli och de kollektivt beslutade sjukanmälningarna får ses som ett led i denna stridsåtgärd.

Enligt domstolens mening utesluter denna bedömning dock inte att det bland arbetstagarna funnits personer vars arbetsförmåga på grund av sjukdom varit så nedsatt att de helt eller delvis varit förhindrade att utföra sitt vanliga eller därmed jämförligt arbete, jfr 4 § sjuklönelagen (1991:1047).

RenoNorden begärde att de arbetstagare som sjukanmälde sig den 7 juli och följande dagar skulle styrka sin nedsättning av arbetsförmågan med läkarintyg.

BA, som anser att RenoNorden haft rätt att begära förstadagsintyg, har godtagit att arbetstagare som uppvisat läkarintyg varit frånvarande på grund av sjukdom som satt ner arbetsförmågan. Däremot har BA inte godtagit att arbetstagare, som sjukanmält sig men inte efterkommit begäran om läkarintyg, varit frånvarande på grund av sjukdom som satt ner arbetsförmågan.

Transport och medparter har anfört att RenoNorden inte haft rätt att kräva förstadagsintyg och att arbetstagare som sjukanmält sig därför ska anses ha varit frånvarande på grund av sjukdom, oavsett om de ingivit förstadagsintyg eller inte.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning i frågan om rätt att kräva förstadagsintyg.

Enligt 10 a § första stycket sjuklönelagen får en arbetsgivare begära läkarintyg från en tidigare dag än sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen i en pågående sjukperiod, om det finns särskilda skäl för det. Detta brukar kallas för förstadagsintyg. En begäran om förstadagsintyg kan antingen avse tiden från och med en tidigare dag i en pågående sjukperiod eller tiden från

och med den första dagen av varje kommande sjukperiod. Enligt förarbetena kan särskilda skäl finnas såväl när det finns speciella rehabiliteringssynpunkter att beakta som när kontrollsynpunkter talar för tidigareläggning av kravet på intyg, se prop. 2006/07:117 s. 82.

Enligt Arbetsdomstolens mening råder det ingen tvekan om att det finns särskilda skäl att kräva läkarintyg i en situation där en större del av arbetsstyrkan sjukanmäler sig under pågående olovliga stridsåtgärder.

Avvikelser från 10 a § första stycket sjuklönelagen kan göras genom kollektivavtal som på arbetstagarsidan har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation. I miljöarbetareavtalet anges att arbetsgivaren kan begära förstadagsintyg ”då skäl härtill föreligger”. BA och Transport är oense om under vilka närmare omständigheter arbetsgivaren kan begära sådant intyg. Enligt BA ger miljöarbetareavtalet arbetsgivare en vidare möjlighet att begära förstadagsintyg än som följer av sjuklönelagen, vilket Transport bestritt. Som redan framgått har Arbetsdomstolen funnit att situationen varit sådan att RenoNorden vid en tillämpning av 10 § a sjuklönelagen haft rätt att kräva förstadagsintyg. Det har inte från Transports sida gjorts gällande – eller har i vart fall inte genom utredningen framkommit – att arbetsgivarens möjlighet att begära förstadagsintyg skulle vara mer begränsad enligt miljöarbetareavtalet än enligt sjuklönelagen. Arbetsdomstolen finner därmed att RenoNorden haft rätt att begära förstadagsintyg.

Frågan om arbetstagarna i rätt tid lämnat läkarintyg har dock begränsad betydelse för den prövning som Arbetsdomstolen har att göra här. Som Arbetsdomstolen återkommer till saknar det som utgångspunkt betydelse vid bestämmande av skadestånd för deltagande i en olovlig stridsåtgärd att en arbetstagare som deltagit i en strejk under denna blir sjuk.

Uppsägningarna

BA har anfört att mer än 33 av arbetstagarna sade upp sig från sina anställningar onsdagen den 12 juli eller dagarna precis före eller efter. Uppgiften har inte ifrågasatts av Transport och medparter.

BA har påstått att uppsägningarna beslutats gemensamt i syfte att skada RenoNorden och att de varit ett led i den pågående stridsåtgärden. Transport och medparter har bestritt detta.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Flera av arbetstagarna har berättat att ett stort antal av dem samlades på morgonen den 12 juli och sedan gick gemensamt och lämnade in uppsägningarna till RenoNorden. Det var således fråga om en kollektivt beslutad åtgärd. Det har dock inte framkommit någonting om att uppsägningarna skulle ha varit villkorade t.ex. av att RenoNorden skulle upphöra med nyck-

elinventeringen eller att de arbetstagare som sade upp sig återtog uppsägningarna när de insåg att RenoNorden inte skulle ge efter för några krav. Av förhören framgår att flera av arbetstagarna var så besvikna på RenoNordens agerande under sommaren att de helt enkelt ville lämna sina anställningar. Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen därmed inte stöd för att uppsägningarna haft ett sådant syfte att de kan anses ha varit ett led i stridsåtgärden. En annan sak är att uppsägningarna tyder på att arbetstagarna inte hade för avsikt att komma tillbaka till arbetet eller ta avstånd från konflikten.

Stridsåtgärdens omfattning

När det gäller stridsåtgärdens längd och omfattning gör domstolen följande överväganden.

Strejken inleddes den 5 juli. I mitten av augusti hade alla de 38 instämnda arbetstagare som sagt upp sig avslutat sina anställningar. Ett fåtal av dem hade innan dess återgått i arbete under några dagar upp till ett par veckor. Övriga var frånvarande under uppsägningstiden på grund av semester, föräldraledighet, sjukskrivning med eller utan läkarintyg eller frånvaro utan uppgiven anledning. Av de elva arbetstagare som inte sade upp sig återgick åtta i arbete mellan den 6 och 13 juli medan två återgick i arbete direkt efter semesterledighet och en var sjukskriven med läkarintyg t.o.m. den 20 augusti. BA har inte gjort gällande att någon har deltagit i en olovlig konflikt efter den 11 augusti.

Längden på en stridsåtgärd kan vanligtvis mätas mer eller mindre exakt genom uppgifter om när arbetet lagts ner respektive återupptagits. I detta mål är det klarlagt när arbetet lades ner. Någon exakt tid för när stridsåtgärden upphörde kan emellertid inte slås fast, eftersom de arbetstagare som återgick i arbete gjorde det vid olika tillfällen och de arbetstagare som sade upp sig till stor del var frånvarande under uppsägningstiden på grund av beviljad semester och/eller sjukfrånvaro styrkt med läkarintyg, vilket godtagits av BA som giltig frånvaro.

Enligt Arbetsdomstolens mening har strejken visserligen inte helt upphört förrän efter den 11 augusti då samtliga arbetstagare antingen slutat sin anställning, återgått i arbete eller haft giltig frånvaro. Det kan dock konstateras att bara ett fåtal av arbetstagarna påstås ha deltagit efter Arbetsdomstolens intermistiska beslut fredagen den 14 juli.

Arbetstagarnas deltagande och skadestånd

Rättsliga utgångspunkter

Reglerna om skadestånd för enskilda arbetstagares deltagande i olovliga stridsåtgärder har ändrats flera gånger under årens lopp. Enligt 1928 års kollektivavtalslag fick enskilda arbetstagare inte ådömas högre skadestånd än 200 kr, vilket då motsvarande ungefär en månadslön för en industriarbetare.

Vid medbestämmandelagens tillkomst 1977 togs den tidigare 200-kronorsregeln bort, men tanken var då att skadeståndsnivån även fortsättningsvis skulle hållas på en måttlig nivå (InU 1975/76:45 s. 51). År 1985 återinfördes en 200-kronorsregel i 60 § medbestämmandelagen, men regeln avskaffades åter 1992.

Sedan 1992 framgår av 60 § medbestämmandelagen endast att skadestånd kan sättas ned eller helt falla bort om det är skäligt samt att det vid bedömning av om det är skäligt att sätta ner arbetstagares skadeståndsskyldighet för deltagande i olovlig stridsåtgärd ska tas särskild hänsyn till omständigheter, som har framkommit vid överläggning enligt 43 § medbestämmandelagen, och verkningarna av överläggningen.

Av förarbetena till 1992 års lagändring framgår bl.a. följande. Syftet med ändringen var att åstadkomma en väsentlig höjning av den generella skadeståndsnivån. Nivån bör vara så hög att den får en avhållande effekt. Skadeståndet bör medföra en uppoffring för den enskilde arbetstagaren och får inte vara rent symboliskt. Det bör kunna differentieras med hänsyn till fredspliktsbrottets svårighetsgrad. Samtidigt bör skadeståndet inte ligga på en sådan nivå att det får socialt oacceptabla konsekvenser. Det framhölls också att skadeståndets funktion vid enskilda arbetstagares deltagande i olovliga stridsåtgärder i första hand är preventiv, dvs. skadeståndet ska upprätthålla respekten för ingångna kollektivavtal och inte utgöra ersättning för liden skada. Med beaktande härav framhölls att skadeståndet för en olovlig konflikt som varken innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter bör ligga på nivån 2 000 kr i 1992 års penningvärde. När det finns försvårande omständigheter bör domstolen utdöma ett högre eller t.o.m. väsentligen högre skadestånd än vad som annars skulle ha utgått. Sådana omständigheter kan t.ex. vara en vägran att följa Arbetsdomstolens beslut om återgång i arbete, långvariga konflikter, uppkomsten av betydande förmögenhetsskador eller att stridsåtgärden har medfört allvarliga störningar för tredje man. Rör det sig om ett fall där det med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt bör skadeståndet sättas ner eller helt falla bort. Se till det föregående prop. 1991/92:155 s. 6 ff.

I AD 1996 nr 22, som är det hittills enda rättsfallet där Arbetsdomstolen har tillämpat regeln, uttalade domstolen att 1992 års lagstiftning ska tillämpas på det sättet att det i förarbetena angivna beloppet bör tillämpas som riktpunkt och inte som ett maximibelopp samt att beloppet i rättstillämpningen ska kunna överskridas eller underskridas allt efter omständigheterna i det enskilda fallet. Domstolen konstaterade att det som låg närmast till hands att se som en ”normalkonflikt” var arbetsnedläggelse som sker som ett påtryckningsmedel i en lokal löneförhandling som bedrivs under fredsplikt, om den pågår under högst någon eller några dagar efter det att överläggning enligt 43 § medbestämmandelagen hållits. Detta gäller dock under förutsättning att strejken inte i något annat avseende än som avser längden innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter.

Den strejk som prövades i AD 1996 nr 22 var redan från början avsedd att vara kortvarig och avbröts efter mindre än ett dygn. Strejken var främst en protestaktion mot ett av arbetsgivaren framlagt besparingsförslag. Dessa omständigheter var enligt domstolen sådana omständigheter som föranledde att skadeståndet skulle bestämmas till ett lägre belopp än riktpunkten. Särskilt med hänsyn till att strejken fick allvarliga följder i form av två dygns produktionsbortfall fann domstolen dock att ett betydande skadestånd var motiverat och bestämde skadeståndets storlek till 1 700 kr för var och en av de strejkande arbetstagarna.

Av Arbetsdomstolens praxis från medbestämmandelagens införande fram till lagändringen 1985 – då skadeståndsregleringen till stora delar var likartad den som nu gäller – framkommer bl.a. följande när det gäller individuella hänsyn med anledning av omfattningen av enskilda arbetstagares deltagande i en olovlig stridsåtgärd. Utgångspunkten bör vara att alla arbetstagare ska bedömas lika i skadeståndshänseende när de har deltagit i en gemensamt genomförd aktion, även om de har deltagit i varierande omfattning. I AD 1978 nr 70 och AD 1978 nr 116 ansåg Arbetsdomstolen således att arbetstagare i skadeståndshänseende skulle bedömas lika trots att de deltagit i varierande utsträckning till följd av schemaläggning, på förhand beviljad ledighet eller att de under strejken blivit sjukskrivna. Att en arbetstagare under pågående stridsåtgärd t.ex. påbörjar semester har inte ansetts som att denne avbryter sitt deltagande i stridsåtgärden. Ett undantag från denna utgångspunkt är att arbetstagare som bara deltagit ringa i mån kan åläggas betala ett lägre skadestånd än övriga arbetstagare. I AD 1978 nr 147 ansåg således domstolen att arbetstagare som på grund av semester, beviljad ledighet, sjukskrivning eller vård av barn deltagit endast i ringa mån skulle betala lägre skadestånd än övriga arbetstagare, som deltagit i drygt en vecka. Se även AD 1980 nr 138. En omständighet som kan föranleda högre skadestånd är att arbetstagarna trots Arbetsdomstolens beslut att återgå i arbete. Om vissa arbetstagare t.ex. är sjukskrivna eller har semester när Arbetsdomstolen meddelar beslut, har det förhållandet att arbetstagarna inte omedelbart återupptar arbetet, inte ansetts vara en försvårande omständighet, eftersom det inte går att veta om arbetstagarna skulle ha återupptagit arbetet om de inte varit sjuka eller inte haft semester (se AD 1978 nr 142 och AD 1979 nr 99).

Enligt Arbetsdomstolens mening finns det alltjämt skäl att beakta de bedömningsgrunder som framgår av denna rättspraxis. Utgångspunkten att alla arbetstagare ska bedömas lika i skadeståndshänseende skulle visserligen kunna tyckas strida mot uttalandena i förarbetena till 1992 års lagändring om att det ska göras nyanserad bedömning i det enskilda fallet. Emellertid framgår av de exempel som nämns såväl i förarbetena som i AD 1996 nr 22 att bedömningen av förhållandena i det enskilda fallet tar sikte på stridsåtgärden som sådan.

Arbetsdomstolens bedömning

Arbetsdomstolen har kommit fram till att de 49 arbetstagarna lade ner arbetet den 5 juli 2017 och de har således deltagit i strejken. Detta gäller även de arbetstagare som deltog i överläggningen den 5 och 6 juli. Dessa hade lagt ner arbetet redan på morgonen den 5 juli och överläggningen kom inte i gång förrän efter lunch. Det har inte framkommit att de tog avstånd från stridsåtgärden under överläggningen.

BA har yrkat att skadeståndet ska bestämmas till 5 000 kr för var och en av arbetstagarna. Transport och medparter har gjort gällande att skadeståndet ska jämkas, i första hand till noll.

I förarbetena anges att skadeståndet för en olovlig konflikt som varken innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter bör ligga på nivån 2 000 kr i 1992 års penningvärde och att Arbetsdomstolen i sin praxis förutsetts beakta den fortgående penningvärdesförändringen (prop. 1991/92:155 s. 8). Med beaktande av de penningvärdesförändringar som skett sedan 1992 ska riktmärket numera vara 3 000 kr.

Den aktuella stridsåtgärden innehåller flera försvårande omständigheter. Det har varit fråga om en strejk som pågått med full kraft någon vecka och sedan ebbat ut. En majoritet av arbetstagarna har bara deltagit ett par dagar upp till någon vecka. Orsaken till detta har dock för nästan samtliga arbetstagare varit att de haft sedan tidigare beviljad semester och lämnat in läkarintyg för övriga dagar. Strejken har således pågått längre än någon till några dagar efter överläggningen enligt 43 § medbestämmandelagen. Den upphörde inte efter Arbetsdomstolens beslut, låt vara att få arbetstagare deltog efter beslutet. Stridsåtgärden har riktat sig mot en verksamhet som är känslig för störningar och som fyller en viktig samhällsfunktion. Många av Stockholms invånare drabbades genom utebliven sophämtning. Utan att närmare ta ställning till den beräkning av RenoNordens skada som presenterats i målet, framstår det som uppenbart att stridsåtgärden medfört avsevärda kostnader för RenoNorden.

Vid bedömningen av skadeståndets storlek finns det skäl att i någon mån beakta vad som förekommit före och i samband med arbetsnedläggelsen samt överläggningarna. Som tidigare redogjorts för ger utredningen stöd för att bolaget medvetet dröjt med att lämna detaljerad information till arbetstagarna om när och hur inventeringen skulle genomföras, vilket överraskade arbetstagarna på måndagen den 3 juli. Utredningen visar vidare att en utlösande faktor till strejken var att arbetstagarna ansåg att RenoNordens krav på att de skulle medverka i nyckelinventeringen var avtalsstridigt och att det vid överläggningen inte klargjordes för arbetstagarna hur den frågan skulle bedömas. Utredningen visar också att företrädare för arbetsgivarsidan vid överläggningen den 6 juli uttryckt sig på ett sätt som gett arbetstagarna intrycket att RenoNorden bestämt sig för att avskeda de strejkande arbetstagarna och att bolaget inte heller agerade tillräckligt tydligt för att undanröja

missförståndet när de insåg att många av arbetstagarna trodde de var eller skulle bli uppsagda eller avskedade. En annan källa till missnöje var att RenoNorden anvisade arbetstagare som sjukanmält sig att begära läkarintyg hos företagshälsovården, vilken dock vägrade att ta emot arbetstagarna för att ta ställning till om läkarintyg skulle utfärdas. Enligt domstolens mening framstår det som att många arbetstagares deltagande i strejken efter överläggningen den 5 och 6 juli samt efterföljande uppsägningar delvis varit uttryck för missnöje med arbetsgivarens agerande i den uppstådda konflikt-situationen. Det sagda visar att arbetsgivarens agerande i viss mån bidragit till att skärpa motsättningarna på arbetsplatsen.

Vid en sammantagen bedömning av de nu redovisade försvårande och förmildrande omständigheterna, anser Arbetsdomstolen att stridsåtgärden varit sådan att skadeståndet bör sättas något högre än riktmärket och att det ska bestämmas till 3 500 kr för var och en av de arbetstagare som deltagit i stridsåtgärden, i den mån det inte finns skäl kopplade till enskilda arbetstagare att frånga detta belopp.

Utgångspunkten är att alla arbetstagare som deltagit ska bedömas lika i skadeståndshänseende, men det finns som redan nämnts ett visst utrymme att ta hänsyn till förhållandena avseende enskilda arbetstagare. I en situation med så många arbetstagare som det här är fråga om blir bedömningen med nödvändighet starkt schabloniserad.

Arbetstagarna som anges som 1–29 i domsbilaga 3 (uteslutes här) har initialt deltagit i strejken, men har under pågående strejk haft redan beviljad semester, varit föräldralediga eller sjukfrånvarande. Som redan anförts medför sådan frånvaro normalt inte skäl att sänka skadeståndet för enskilda arbetstagare. Det är här alltså fråga om en grupp av arbetstagare som initialt deltagit i strejken men som under större eller mindre del av stridsåtgärden varit frånvarande från arbetet av andra orsaker. Det har inte framkommit eller gjorts gällande att någon av dessa arbetstagare har återgått i arbete eller på annat sätt tagit avstånd från strejken. Med hänsyn till det nu anförda bör skadeståndet bestämmas till 3 500 kr för var och en av dessa arbetstagare.

Arbetstagarna som anges som 30–42 i domsbilaga 3 har tagit avstånd från strejken genom att återgå i arbete efter semester eller sjukskrivning och har inte deltagit i strejken efter Arbetsdomstolens interimistiska beslut den 14 juli. Till denna grupp hänför Arbetsdomstolen även arbetstagare som träffat en överenskommelse med arbetsgivaren om att anställningen skulle upphöra samma vecka som Arbetsdomstolens interimistiska beslut. Domstolen anser att det föreligger skäl att utdöma ett något lägre skadestånd för denna grupp och bestämmer skadeståndet till 3 000 kr.

Slutligen gör domstolen bedömningen att skadeståndet för var och en av de arbetstagare som anges som 43–49 i domsbilaga 3, vilka återgått i arbete i nära anslutning till överläggningen, bör bestämmas till 2 500 kr. Till denna grupp får även M.B. räknas som hade sagt upp sig innan stridsåtgärden

inleddes och som enbart deltog en dag. Detsamma gäller för P.N. som bara deltagit en dag och som varken sjukskrivit eller sagt upp sig gemensamt med övriga.

Sammanfattning och rättegångskostnader

Utgången i målet innebär att BA i allt väsentligt har fått framgång med sin talan. Transport och arbetstagarna ska därför ersätta BA:s rättegångskostnader i målet. Det yrkade beloppet är skäligt.

Enligt 5 kap. 2 § tredje stycket arbetstvistlagen ska skyldigheten att ersätta rättegångskostnad fördelas mellan Transport och arbetstagarna efter vad som är skäligt med hänsyn till deras förhållande till saken och rättegången. I mål om skadestånd för arbetstagares deltagande i olovliga stridsåtgärder där den instämnda arbetstagarorganisationen varken stött åtgärden eller i målet bestritt att åtgärden var olovlig, har arbetstagarorganisationen inte ålagts att betala rättegångskostnader. Rättegångskostnaderna har i stället fördelats lika mellan arbetstagarna efter huvudtalet (se t.ex. AD 1996 nr 22, AD 1982 nr 129 och AD 1981 nr 5). I detta fall – där Transport inte stött den olovliga stridsåtgärden men i målet bestritt att det var fråga om en olovlig stridsåtgärd – finner Arbetsdomstolen skäligt att Transport ska svara för hälften av BA:s rättegångskostnader och att resterande del ska fördelas mellan arbetstagarna (se AD 1977 nr 62). En viss avrundning bör ske för att åstadkomma jämna belopp.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förklarar att strejken vid RenoNorden AB med start den 5 juli 2017 varit olovlig enligt 41 § medbestämmandelagen.

2. Arbetsdomstolen förpliktar var och en av arbetstagarna att till RenoNorden AB betala ett allmänt skadestånd enligt följande:

- a) 3 500 kr såvitt avser arbetstagarna 1–29 i domsbilaga 3,
- b) 3 000 kr såvitt avser arbetstagarna 30–42 i domsbilaga 3 och
- c) 2 500 kr såvitt avser arbetstagarna 43–49 i domsbilaga 3.

På beloppen i punkterna a–c) utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker. Respektive delgivningsdatum framgår av domsbilaga 3.

3. Svenska Transportarbetareförbundet och arbetstagarna ska ersätta Biltrafikens Arbetsgivareförbund för rättegångskostnader med 557 920 kr, varav 528 000 kr avser ombudsarvode. Av det förstnämnda beloppet ska Svenska Transportarbetareförbundet betala 278 963 kr samt var och en av arbetstagarna i domsbilaga 1 betala 5 693 kr. På beloppen utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Jonas Malmberg, Peter Syrén, Anna Heinstedt, Åsa Kjellberg Kahn, Gösta Rehnstam, Staffan Holmertz och Ing-Marie Nilsson. Enhälligt.

Rättssekreterare: Martina Sjölund